

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΔΕΥΤΕΡΑ 2 ΙΟΥΝΙΟΥ 2025
ΕΞΕΤΑΖΟΜΕΝΟ ΜΑΘΗΜΑ:
ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΘΕΜΑΤΩΝ**

A1.α.

- 1. → α
- 2. → β
- 3. → β

A1. β.

Παρ' ἧν: Αναφέρεται στην ὁδόν.
ὑπέρ ᾧν: Αναφέρεται στα παραφράγματα.

B1.

Ο αλληγορικός μύθος του σπηλαίου σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου αλληγορικού και αναφέρεται στην επίδραση που ασκεί η Παιδεία στην ανθρώπινη φύση και ειδικότερα στη διαμόρφωση του φιλοσόφου-ἀρχόντα και κατ' ἐπέκταση στην ποιότητα της πολιτικής κοινωνίας.

Η αλληγορία είναι μια πλατιά μεταφορά ή παρομοίωση που στο κείμενο σημασιοδοτείται στην αρχή με τη λέξη «ἀπείκασον»: παρομοιάζει τον κόσμο με σπηλιά και τους ανθρώπους με δεσμώτες. Πρόκειται για μια παραστατική αλληγορία που είναι δημιούργημα της φαντασίας του Πλάτωνα και τη χρησιμοποιεί για να κάνει παραστατικά και πιο κατανοητά όσα θα εκθέσει και για να κεντρίσει το ενδιαφέρον του αναγνώστη. Γενικά χρησιμοποιεί την εικόνα, την αλληγορία και κυρίως το μύθο, καταφεύγοντας στην αναλογία και τη μετάφορα, όταν προσπαθεί να θεμελιώσει απόψεις που δεν είναι δυνατό να στηριχτούν με τη διαλεκτική, τη βασική μέθοδό του, ή για να ενισχύσει τη διαλεκτική. Η αξία της είναι διδακτική και όχι αποδεικτική, είναι ένας αναλογικός συλλογισμός τον οποίο ο φιλόσοφος χρησιμοποιεί για να δείξει πώς βλέπει τον κόσμο και όχι για να αιτιολογήσει την κατάσταση του κόσμου. Μια αλληγορία συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία.

Με τις λέξεις παιδεία και ἀπαιδευσία ορίζεται μια πρώτη θεματική για τον μύθο του σπηλαίου: ο Πλάτων θα μιλήσει αλληγορικά περί παιδείας (και ἑλλειψη παιδείας). Στην Πολιτεία γενικότερα η αναφορά στην παιδεία γίνεται πάντα σε σύνδεση με την ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών (424a): τροφή γὰρ καὶ παιδευσις χρηστὴ σωζομένη φύσεις ἀγαθὰς ἐμποιεῖ, καὶ αὗ φύσεις χρησταὶ τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμβανόμεναι ἔτι βελτίους τῶν προτέρων φύονται [: γιατί η καλή εκπαίδευση και η ανατροφή, αν διατηρείται, γέννᾳ καλὰς φύσεις, και πάλι οι χρηστές αυτές φύσεις, όταν λάβουν μια τέτοια ανατροφή, θα γίνουν ἀκόμη καλύτερες ἀπὸ τις προηγούμενες –μετάφραση Ι. Γρυπάρης].

Η κοινωνία των δεσμωτών, συνεπώς, συμβολίζει την πολιτική κοινωνία και ο κόσμος του σπηλαίου τον αισθητό κόσμο. Οι αλυσοδεμένοι δεσμώτες του σπηλαίου βρίσκονται εκεί ἀπὸ την παιδική τους ηλικία (ἐκ παίδων ὄντας). Φυσικά, για τον λόγο αυτό δεν ἔχουν γνωρίσει τον φυσικό κόσμο γύρω τους. Ἐχουν δεμένα τα πόδια και τον

λαιμό τους «ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς αὐχένας,» για να βλέπουν μόνον μπροστά και να μην μπορούν να μετακινηθούν. Οι άνθρωποι αυτοί δεν βλέπουν τίποτε άλλο παρά μόνο τον εαυτό τους, τους διπλανούς και τις σκιές (τοὺς γὰρ τοιούτους πρῶτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἀλλήλων οἶε ἄν τι ἑωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιάς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπτούσας;) και μάλιστα αν υποθέσουμε ότι συνομιλούσαν θα δήλωναν πεπεισμένοι ότι οι σκιές αυτές είναι αληθινές (Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἷοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγῆ ἄν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἄπερ ὄρῳεν;). Είναι επίσης οι απαιδευτοί πολίτες που παρασύρονται από δημαγωγούς, λαϊκιστές και διεφθαρμένους πολιτικούς, που κυβερνούν παρασύροντας το πλήθος σε λανθασμένες αποφάσεις με σκοπό την εξυπηρέτηση των δικών τους συμφερόντων. Όπως τα ανθρώπινα σώματα είναι ακινητοποιημένα και δέσμια στο υπόγειο, έτσι και η ψυχή είναι φυλακισμένη στις αισθήσεις του σώματος. Ομοίως, η κοινωνία της πόλεως δεν είναι οργανωμένη με βάση τη δικαιοσύνη και την αξιοκρατία. Στην αθηναϊκή πολιτική κοινωνία κυριαρχούν η αδικία και η αναξιοκρατία. Οι δυνατοί ελέγχουν την εξουσία και αδικούν τους πολλούς. Το ημίφως της σπηλιάς είναι σύμβολο της αμάθειας, της ατελούς γνώσης των όντων στην οποία οδηγούν οι αισθήσεις. Παράλληλα, το σπήλαιο συμβολίζει και την αποτυχημένη πολιτική κοινωνία, στην οποία δεν κυβερνούν οι πεπαιδευμένοι, οι φιλόσοφοι (όπως στην ιδανική πλατωνική πολιτεία), αλλά δημαγωγοί και διεφθαρμένοι πολιτικοί. Η αιτία της κατάστασης αυτής είναι η απαιδευσία και των πολιτών, που τους κάνει άβουλους, και των αρχόντων, που τους κάνει διεφθαρμένους. Στην ερμηνεία αυτή της αλληγορίας του σπηλαίου μας προσανατολίζει, μάλιστα, ο ίδιος ο Σωκράτης με το «Ὅμοιους ἡμῖν»: οι δεσμώτες είμαστε εμείς, οι δεσμώτες-πολίτες ατελών κοινωνιών. Η στάση των δεσμοτών για την πραγματικότητα μπορεί να αποδοθεί με τον όρο «αφελής εμπειρισμός» και η γνωστική τους κατάσταση με τον όρο **εἰκασία**. **Η άνοδος** του δεσμώτη από το εσωτερικό του σπηλαίου προς την έξοδο, προς τὸν φωτεινὸν κόσμον ἔξω από το σπήλαιο, **συμβολίζει την παιδεία και τα αγαθά που αυτή προσφέρει, η οποία αποτελεί μια επίπονη διαδικασία.**

Η εικόνα του σπηλαίου συμπυκνώνει το νόημα του αγώνα του ανθρώπου να λυτρωθεί από τα δεσμά της φαινομενικότητας, που τον κρατούν εγκλωβισμένο στην άγνοια και την πλάνη, και να ορθωθεί στο φως της αλήθειας. Η λύτρωσή του είναι δύσκολη, είναι μια συνεχής, ανοδική και επίπονη πορεία γεμάτη δυσυπέρβλητα εμπόδια και αναγκασμούς. Σ' αυτήν, ωστόσο, ο φωτισμένος άνθρωπος γίνεται παιδευτής και συμπαράστατης του άλλου στον αγώνα της απελευθέρωσής του. Ο φωτισμένος, αυτός που κατορθώνει να φτάσει στο φως της αλήθειας, αισθάνεται το χρέος να κατέβει και πάλι στο χώρο του δεσμοτηρίου, για να γίνει με κίνδυνο της ζωής του ελευθερωτής των άλλων. Η πολιτεία είναι αυτός ο δεσμός, το χρέος της κατάβασης, ώστε οι δεσμώτες συμπολίτες να μπορέσουν να γίνουν κι αυτοί πολίτες της άνω πολιτείας, που τη φωτίζει το φως της αλήθειας.

Ερμηνεύοντας το περιεχόμενο του μύθου γνωσιολογικά και οντολογικά ο Πλάτων υποστήριξε ότι η αρχική κατάσταση του ανθρώπου είναι η δέσμευση και η παραμονή του στο σκοτάδι. Σε αυτή τη φάση ο άνθρωπος κυριαρχείται από την πλάνη των αισθήσεων σε γνωσιολογικό επίπεδο, και συνάμα από την αδικία σε ηθικό επίπεδο. Αντιγράφει στην αρχή κάποια σκιώδη πραγματικότητα και τόσο συνηθίζει σε αυτή (τον κόσμο των αισθητών και της αδικίας), ώστε χρειάζεται μεγάλη προσπάθεια κι **εξαναγκασμός για να τραβηχτεί στο αληθινό φως του Ήλιου, δηλαδή στον κόσμο των Ιδεών και της Ιδέας του Αγαθού και να καταστεί δίκαιος.** Είναι φανερό ότι η **έξοδος από το σπήλαιο σηματοδοτεί την απελευθέρωση του ανθρώπου,** δεν πρόκειται μόνο για ελευθερία από τα δεσμά, αλλά και ελευθερία για την κατανόηση της πραγματικότητας

και της αλήθειας. Αυτό με τη σειρά του θα επιτρέψει τη δημιουργία μιας δίκαιης πολιτείας, όπου θα κυριαρχεί η δικαιοσύνη, και που απορρέει από την **Ιδέα του Αγαθού**. Η απελευθέρωση αυτή θα πραγματοποιηθεί με την παιδεία δηλαδή τη στροφή της ψυχής προς την ιδέα του αγαθού, τη δύσκολη ανηφορική διαδικασία μετάβασης από το σκοτάδι της άγνοιας στη γνώση. Εάν οι απελεύθεροι δεσμώτες συνειδητοποιήσουν τον ρόλο του ηλιακού φωτός στον ορατό καθημερινό μας κόσμο. Έτσι, θα μπορέσουν να συνειδητοποιήσουν, σε δεύτερη φάση, και τον ρόλο του Αγαθού στον κόσμο της νόησης.

Συνοπτικά, για να κατακτήσει κανείς τη γνώση χρειάζεται σταδιακά να αποδεσμεύεται από την κυριαρχία της αίσθησης και να κατακτήσει τη νόηση, να πορευτεί δηλαδή από τον αισθητό κόσμο στον νοητό.

B2.

Τόσο ο Τζωρτζ Όργουελ όσο και ο Πλάτωνας στα έργα τους παρουσιάζουν τα χαρακτηριστικά ενός φανταστικού καθεστώτος. Τα δύο κείμενα παρουσιάζουν ομοιότητες αλλά και διαφορές μεταξύ τους ως προς το περιεχόμενο.

Ομοιότητα

Οι δεσμώτες της αλληγορίας του σπηλαίου πιστεύουν ό,τι βλέπουν και ό,τι ακούν, ό,τι αντιλαμβάνονται μέσω των αισθήσεων. Ζουν μέσα στο σπήλαιο που συμβολίζει μια διεφθαρμένη κοινωνία όπου κυβερνούν απαίδευτοι δημαγωγοί ο οποίοι παραπλανούν τους πολίτες. Οι «παραφέροντες» λοιπόν παραπλανούν τους δεσμώτες με τα ομοιώματα που μεταφέρουν πάνω από τα κεφάλια τους πίσω από το τείχιο. Το αποτέλεσμα είναι οι δεσμώτες να θεωρούν αληθινές τις σκιές των ομοιωμάτων που αντικρίζουν στο τοίχωμα της σπηλιάς. «Όρα τοίνυν παρὰ τοῦτο ... τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπούσας»

Οι δεσμώτες βρίσκονται σε αυτή την κατάσταση από παιδιά «ἀκινήτους γέ τας κεφαλὰς ἔχειν ἠναγκασμένοι εἶεν διὰ βίου» και πιστεύουν τις σκιές για πραγματικά όντα. **Συγκεκριμένα θα ονόμαζαν κάθε αντικείμενο με βάση τα χαρακτηριστικά της σκιάς του**, την οπτική μορφή του, την ατελή εικόνα που εντυπώνεται στον νου τους μέσω της όρασης. «οἶε ἂν τι ἑωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιάς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρὸς εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσπιπούσας» Η γνώση τους είναι στην κατώτερη βαθμίδα, στο στάδιο της δόξας, καθώς στηρίζεται στα απλά δεδομένα των αισθήσεων. Επειδή δεν έχουν επίγνωση της άγνοιάς τους, εγκλωβίζονται στις ψευδαισθήσεις, στις προκαταλήψεις, στα πάθη τους και απομακρύνονται όλο και περισσότερο από την αλήθεια.

Αντίστοιχα και στην πρώτη παράγραφο του παράλληλου κειμένου κατασκευάζεται μία ψευδή πραγματικότητα μέσα από μηχανισμούς συνεχούς προπαγάνδας και παραποίησης των γεγονότων. Στο παράλληλο οι πολίτες στο έργο του Όργουελ πιστεύουν απόλυτα ό,τι τους επιβάλλει το Κόμμα «Στο τέλος, το Κόμμα θα ανακοίνωνε ότι δύο και δύο έκαναν πέντε, κι εσύ θα έπρεπε να το πιστέψεις». Η λογική του ισχυρού (του Μεγάλου Αδελφού) επιβάλλει όχι μόνο την άρνηση της εγκυρότητας της εμπειρίας, αλλά και την άρνηση της ύπαρξης της εξωτερικής πραγματικότητας. «Στο τέλος, το Κόμμα θα ανακοίνωνε ότι δύο και δύο έκαναν πέντε, κι εσύ θα έπρεπε να το πιστέψεις. Η αίρεση των αιρέσεων ήταν η κοινή λογική.»

Τόσο στο πρωτότυπο όσο και στο παράλληλο κοινό στοιχείο είναι η αναγκαστική και αναπόφευκτη αποδοχή της φαινομενικής πραγματικότητας. Οι πολίτες έχουν μια εσφαλμένη, ψευδή και απατηλή εικόνα για την πραγματικότητα που τους επιβάλλεται από την εκάστοτε εξουσία. Και στις δύο περιπτώσεις ο άνθρωπος ελέγχεται και χειραγωγείται.

Διαφορά

Ωστόσο ενώ στην παραστατική εικόνα των αλυσοδομένων μέσα στην υπόγεια σπηλιά, παρουσιάζεται ο άνθρωπος της δόξας, της πλάνης, του περιορισμένου οπτικού πεδίου, της εξαναγκασμένης όρασης. Οι δεσμώτες της αλληγορίας εμπιστεύονται απόλυτα τα δεδομένα των αισθήσεων και δεν αντιλαμβάνονται την πλάνη τους και πιστεύουν ότι οι σκιές που βλέπουν είναι αληθινές. «Εἰ ... Ἀνάγκη.»

Στο παράλληλο ο ήρωας, ο Γουίνστον, θεωρεί ότι δεν μπορεί να νικήσει την παντοδυναμία του Κόμματος και να αντικρούσει σθεναρά και με επιχειρήματα την πραγματικότητα που του παρουσιάζεται. Παρόλ' αυτά γνωρίζει και έχει απόλυτη συναίσθηση της ύπαρξης της εξωτερικής πραγματικότητας και της παραποίησης των γεγονότων από το Κόμμα. Θεωρεί ότι αυτά που αντιλαμβάνεται με τις αισθήσεις του είναι πραγματικά, αληθινά, υπαρκτά και συνειδητοποιεί ότι οι διαγοσούμενοι του Κόμματος έχουν άδικο και πως «ο φυσικός κόσμος και οι νόμοι του δεν αλλάζουν» («Κι όμως, αυτός είχε ... το κέντρο της γης»), σε αντίθεση με την άποψη του Πλάτωνα ότι οι αισθήσεις μας εξαπατούν και μας απομακρύνουν από τον αληθινό νοητό κόσμο. Τέλος, επιζητά την ελευθερία του, ενώ οι δεσμώτες δεν εκφράζουν και δεν συνειδητοποιούν την έλλειψη ελευθερίας τους, παρόλο που είναι από την παιδική τους ηλικία κατηλωμένοι. («τούςγάρ τοιούτους πρώτον μὲν ἑαυτῶν τε καὶ ἁλλήλων οἶει ἂν τι ἑωρακέναι ἄλλο πλὴν τὰς σκιὰς τὰς ὑπὸ τοῦ πυρός εἰς τὸ καταντικρὺ αὐτῶν τοῦ σπηλαίου προσιπτούσας»)

B3.

1.οισοφάφο 2.φόρος 3.φορέματα 4.φέρσιμο 5.φερέφωνό

B4.

1.Λάθος 2. Λάθος 3.Σωστό 4.Σωστό 5.Λάθος

Γ1.

(Η γυναίκα) παρατηρούσε συχνά τον εαυτό της, αλλά και εξέταζε και αν κανείς άλλος την έβλεπε, πολλές φορές δε έριχνε βλέμματα και στην σκιά της. Όταν βρέθηκαν πλησιέστερα στον Ηρακλή, εκείνη μεν, που είπαμε/αναφέραμε πρώτη, προχωρούσε με το ίδιο βήμα, ενώ η άλλη, επειδή ήθελε να προλάβει, έτρεξε προς τον Ηρακλή και είπε: Σε βλέπω, Ηρακλή, ν' απορείς ποιο δρόμο να πάρεις στην ζωή σου. Εάν, λοιπόν, κάνεις εμένα φίλη σου, θα σε οδηγήσω στον πιο ευχάριστο και εύκολο δρόμο, και από μεν τα τερπνά/ευχάριστα κανένα δεν θα υπάρξει, που να μη το γευθείς, χωρίς εμπειρία των δυσκολιών / χωρίς να δοκιμάσεις από τα δυσάρεστα κανένα, θα περάσεις όλη σου την ζωή.

Γ2. Ο Σωκράτης αναδιηγείται την ιστορία που συνέθεσε ο σοφιστής Πρόδικος για τη συνάντηση του Ηρακλή με την Αρετή και την Κακία. Στο απόσπασμα οι δύο ψηλές και επιβλητικές γυναίκες που πλησιάζουν τον Ηρακλή παρουσιάζονται αντιθετικά.

Η Αρετή είναι έχει κόσμια εξωτερική εμφάνιση είναι ευπρεπής και εκ φύσεως ευγενής (εὐπρεπὴ τε ἰδεῖν καὶ ἔλευθέριον φύσει). Είναι ντυμένη στα λευκά (ἐσθῆτι δὲ λευκῇ) και στο σώμα της αντικατοπτρίζεται η αγνότητα (κεκοσμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι). Είναι συνεσταλμένη με ντροπή στα μάτια (τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ) και στέκεται με τρόπο που φανερώνει σύνεση (τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνη).

Η Κακία από την άλλη είναι καλοθρεμμένη, πολύσαρκος και μαλθακή(τεθραμμένην μὲν εἰς πολυσαρκίαν τε καὶ ἀπαλότητα). Έχει περιποιηθεί τον εαυτό της, ώστε να φαίνεται

λευκοτέρη και ερυθροτέρη απ' όσο ήταν πράγματι (κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι), και στεκόταν ἔτσι, ὥστε να φαίνεται, ὅτι εἶναι ψηλοτέρη απ' ὅσον ἦταν εκ φύσεως (τὸ δὲ σχῆμα ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι). Τέλος κοιτούσε ψηλά (τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα), και φορούσε φόρεμα που ἀναδείκνυε τη νεανική της ομορφιά (ἑσθῆτα δὲ ἔξ ἧς ἂν μάλιστα ὥρα διαλάμπει).

Ἡ Ἀρετὴ εἶναι σοβαρὴ και συνεσταλμένη ἐνῶ ἡ Κακία υπεροπτική.

Γ3α.

γυναῖκας: γυναικός
Φύσει: φύσεως
Σῶμα: σώματος
Καθαρότητι: καθαρότητος

Γ3β.

Φάνηθι
Μειζόνων
ὀψομένη
ἐπεσκόπει
ἀγάγωμεν
οὐδεμιᾶ

Γ4α.

ἰδεῖν: ἀπαρέμφατο της ἀναφορὰς στο εὐπρεπὴ

τῆς φύσεως: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως γενική συγκριτική στο ὀρθοτέραν

τῷ Ἡρακλεῖ: ἀντικείμενο στο ἀπαρέμφατο προσδραμεῖν

ἀποροῦντα: κατηγορηματικὴ μετοχή μέσω του ὀρῶ που ἀναφέρεται στο ἀντικείμενο σέ

φίλην: κατηγορούμενο του ἀντικειμένου ἐμέ μέσω της μετοχῆ ποιησάμενος

τῶν χαλεπῶν: ονοματικός ετερόπτωτος προσδιορισμός ως γενική ἀντικειμενική στο ἄπειρος

Γ4β.

εἴ τις ἄλλος αὐτὴν θεᾷται: Δευτερεύουσα ονοματικὴ πλάγια ἐρωτηματικὴ πρόταση. Εισάγεται με το σύνδεσμο εἴ γιατί εἶναι ἀπλή μονομελὴς και ολικῆς ἀγνοίας, ἐκφέρεται με ὀριστική (θεᾷται) και δηλώνει το πραγματικό. Λειτουργεῖ ως ἀντικείμενο στο ἀπαρέμφατο ἐπισκοπεῖν.

Επιμέλεια ἀπαντήσεων:

Μπέκου Νατάσα

Σκυριανοῦ Μαίρη

Φιλόλογοι

Φροντιστήριο Μ.Ε «ΕΠΙΛΟΓΗ» - Καλαμάτα

<http://www.epil.gr>